

SOCIÁLNÍ A HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY

Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ a kol., *Dvůr a církev v českých zemích středověku*, Historický ústav AV ČR, Praha 2017 (= Práce Historického ústavu AV ČR, Monographia A 83)

249 s., ISBN 978-80-7286-314-3

Sborník *Dvůr a církev v českých zemích středověku* představuje jeden z plodů košatých aktivit Výzkumného centra Dvory a rezidence ve středověku, jež pod vedením Dany Dvořákové (Malé) sehrává v českém prostředí roli organizační platformy široce koncipovaných dvorských badání. Publikované texty reprezentují závěry diskusního setkání „Církev ve dvorské společnosti“, které se na půdě Historického ústavu Akademie věd ČR uskutečnilo v listopadu 2016.

Církev jakožto instituce i křesťanská víra coby soubor žitých náboženských představ a kolektivně sdílených hodnot byly na (nejen) středověkých dvorech monarchů či například předních aristokratů přítomny zcela přirozeně. Tradičně byla v tomto ohledu věnována pozornost konkrétním osobám (zejména mužům, v čemž studium problematiky příliš neposouvá ani anotovaná kniha) a jejich úkolům ve dvorské společnosti – především tedy personálu kanceláře a kaple nebo výrazným politikům a diplomatům z řad duchovního stavu. Je třeba kvitovat, že se organizátoři kolokvia a následně redakce publikovaného svazku vydali vícero tematickými cestami, když se zaměřili i na postupování a vzájemně ovlivňování sakrálního a profánního v každodenním fungování dvorské společnosti, na význam křesťanství v kontextu dvorské (rytířské) kultury či například na funkci liturgie v rámci mechanismů držby a výkonu moci (legitimizace, reprezentace).

Kniha je formálně rozčleněna do pěti tematicky sevrěnějších oddílů (hlav), které obsahují dvě, resp. v jednom případě tři konkrétněji ukotvené analytické sondy. Podíl osob duchovního stavu z řad světského kněžstva i řeholníků (zde konkrétně benediktinů a cisterciáků) na zalidňování panovnických a aristokratických dvorů byly věnovány hned dvě hlavy – „Klérus ve službách dvora“ (Eva Doležalová, Lenka Bobková, Božena Czwojdrak) a „Řádové duchovenstvo“ (Josef Šrámek, Kateřina Charvátová). Přístup jednotlivých autorů přítom kolísal od snah o formulaci obecnějších soudů po aplikaci biografické metody, kdy

byly dílčí problémy demonstrovány na příkladech kariér konkrétních jednotlivců. Zde je třeba připomenout známý fakt, že snahám o interpretaci shromážděných dat brání chybějící systematicky prováděné prosopografické výzkumy. Jde o notorickou Achillovu patu českého badání, která se zdaleka netýká „jen“ dvorské problematiky či – šířeji – medievistiky.

Mezi tradiční, nikoli však vyčerpaná výzkumná témata bezesporu náleží role křesťanského učení při výkonu a legitimizaci moci (hlava „Víra jako nástroj moci“). Odpověď na častou otázku, nakolik lze donační aktivity panovníků považovat za doklady jejich osobní zbožnosti a nakolik šlo ze strany darujících o pragmatickou úvahu, zůstala nejednoznačná (Zdeněk Vašek). Motivace se prostupovaly a hranice nebyla, jak se ukázalo, zřetelná ani v případě konfesní profilace aktérů tehdejšího dění (Robert Šimůnek doložil šlechtické odkazy církevním institucím jdoucí napříč konfesemi). Podnětné úvahy představili autoři studií zařazených do oddílů „Sakrální versus profánní“ a „Dvůr a víra v literatuře“. Nároky na obecnější platnost má bezesporu rozbor symbiotického fungování societ soustředěných v prostředí českého panovnického dvora a hlavního zemského kostela (Zdeňka Hledíková), stejně jako analýza vzájemného překrývání světských a náboženských témat v kultuře pěstované na šlechtických sídlech (František Záruba). Za inovativní lze v českém prostředí označit využití soudobé literární produkce při studiu dvorské problematiky – vedle rozboru díla Petra Chelčického jakožto reprezentanta intelektuální negace dvorského prostředí (Jaroslav Boubín) mám na mysli především studium rytířské lyriky a epiky (Dana Dvořáková-Malá).

Publikace představuje důstojný příspěvek k domácímu badání nad dvorskou problematikou. Po obsahové stránce se jednotlivé příspěvky pohybují na ose od shrnutí již dosažených výsledků (resp. jejich potvrzení či vítaného prohloubení) až po novátorské přístupy, které přibližují českou historickou vědu otázkám kladeným na mezinárodní úrovni. Je proto škoda, že výsledný dojem z publikace zbytečně kazí selhání jazykové korektury. Texty jsou nejednou zatíženy překlepy či chybným skloňováním. Vysloveně špatná je pak úroveň překladu z polštiny do češtiny u studie B. Czwojdrak.

PETR KOZÁK